ئان - كۇينه بار ۇلتتىك يۇيتيان سازى قوسقان ئۇن

(باسى 1 - بەتتە)

"شىرقاسمەن اتەشتىك نۇرلاندى استى اسپاننىك، ئان - كۇينه بار ۇلتتىك يۇيتيان سازى قوسقان ئۇن". جاڭا جۇڭگو قۇرىلعان باستاپقى كەزدە، ماۋ زىدۇك جولداستىك اسقاق سەزىمگە تولى ولەك جولدارىندا شينجياڭعا دەگەن قامقورلىق پەن تىلەك قامتىلىپ جاتتى؛ جۇڭگوشا سوتسيالىزم جاڭا داۋىرگە ئوتتى، "ئان - كۇينه بار ۇلتتىك يۇيتيان سازى قوسقان ئۇن" دەگەن جولدار ۇزدىكسىز جاڭا ئمان - ماعنامەن مولىعۇدا، ول تيانشاننىك وڭتۇستىگى مەن سولتۇستىگندەگى ئار ۇلت ۇلاندارىنىك جۇڭگو كومموۋنيستىك پارتياسىنا، ۇلى وتانعا دەگەن تەرەڭ سۇيەنىش سەزىمى، سوندداي - اق جۇڭحۋا ۇلتىنىك ۇلى گۇلدەنۋى سندى جۇڭگو ارمانىنىك شينجياڭ تاراۋىن قايراتتانا جازۋعا دەگەن اينماس سەرتى.

(2)

بۇگىنگى شينجياڭنىك بايتاق دالاسىنا كوز جىبەرسەك، قۇبا ئتۇز، جاپان دالا جازيرالى جاسىل القاپقا قالاي اينالدى؟ قۇمدى دالا، سايىن ساحارادا جاڭا قالالار قالاي بوي كوتەردى؟ شەت - شالعاي قاعىر، سۇڭق جەرلەر ازيا - ەۋروپانى تۇتاستىرعان، دۇنيە جۇزىنە قۇشاق اشقان جىبەك جولى ەكونوميكالىق بەلدەۋى وزەكتى رايونىنا قالاي اينالىپ وتىر؟

مۇنىڭ جاۋابى تاۋلارعا، وزەندەرگە جازىلعان.

70 جىلدىق ۇاقىت اسىم جىرعا تولى، تيانشاننىك وڭتۇستىگى مەن سولتۇستىگىنىك ئار سۇيەم جەرى شۇلەن شۇعىلا مەن تىلەككە شومعان.

1949 - جىلى 9 - ايدىك 25 - كۇنى رەسپۇبليكا قۇرىلۋ سالتاناتىنىك قارساڭىندا، شينجياڭ بەيىت ازات بولدى، ئۇش تاۋ، ەكى وپيات اراسىندا كەڭ بايتاق ئوڭىر شىعىستان كوتەرىلگەن كۇن شۇعاسىنا شومىلدى.

سوعىس بەيبىتشىلىككە اينالدى! شينجياڭنىك بەيىت ازات بولۋى جۇڭگونىك تاياۋ زامان تاريحىندا ئرى ئىس، ول جۇڭگونىك باتىسىندا ئبر ميللىون 660 مىڭ شارشى كيلومەتر مەملەكەت تەررىتوريا سىن جەرى توز - توزى شعاتىن، ەلى ازىپ - توزاتىن كۇيدەن قۇتقارىپ، وتانىنىڭ تۇتاستىعى مەن ئار ۇلتتىڭ ۇلى نىتماعىن قورعادى، ونان دا ماڭىزدىسى، جۇڭگو كومموۋنيستىك پارتياسىنىڭ ستراتەگيالىق بيىكتىگىن وسى توپىراققا جانە ئار ۇلت حالقىنا تەرەڭ قامقورلىق جاساعاندىعىن ايگىلەدى.

70 جىلدان بەرى، وتانىنىڭ شينجياڭىن قاي - قاشان دا پارتيا مەن مەملەكەت باسشىلارى بار نىقىلاستارىمەن ەستەرىندە ساقتادى.

1958 - جىلى بەيجىڭدەگى جۇڭنانحايدا ئتوراعا ماۋ زىدۇڭنىڭ كەريا اۋدانىنداعى ۇيعۇر شارۋا قۇرىبان تۇلىمەمەن نىقىلاسپەن قول السقان بەينەسى تاريحقا قاستەرلى ەستەلىك بولىپ قالدى، سوندداي - اق قۇاتتى رۇحانى كۇش - قۇاتقا اينالىپ، تيانشان ۇلاندارىن پارتيانى سۇيەتىن، وتاندى سۇيەتىن قىزىل گەندى ۇرپاقتان - ۇرپاققا جالعاۋعا جىگەرلەندىرۇدە.

رەفورما جاساعاننان، ەسىك اشقاننان بەرى، پارتيا مەن مەملەكەتتىڭ نەشە بۇرىن باسشىلارى نىلگەرىندى - كەيىندى تيانشاننىڭ تۇستىگى مەن تەرىستىگندەگى ئار ۇلت باۋىرلاستار اراسىنا كەلىپ، حالىق تۇرمىسىن ۇىسىپ، نىتماقتى تىلگە الىپ، داموۋدى تىلگە الىپ، نىقىلاسپەن قامقورلىق جاسىپ، جۇرەكتەردى جادىراتىپ، ئار ۇلت كادر - جۇرتشىلىعىن جۇڭگوشا سوتسيالىستىك شينجياڭ قۇرۇ جولىندا بەرىك سەنىمەن، جۇرەكتىلىكپەن ۇدەرە العا تارتۋعا شابىتتاندىرۇدا. اسىرەسە، پارتيا 18 - قۇرىلتايىنان بەرى، باس شۇجي شي جينپيڭ ۇزى ارنايى شينجياڭعا كەلىپ قىزمەت تەكسەردى، ورتالقتىڭ شينجياڭ قىزمەتى جونىندەگى 2 - رەتكى اڭگىمە ئماجلىسىن اشتى، 12 - كەزەكتى مەملەكەتتىك حالىق قۇرىلتايىنىڭ 5 - رەتكى ماجلىسىندە شينجياڭ ۇاكىلدەر ۇيىرمەسىنىڭ تالقىسىنا قاتىناسىپ، ئبىر قىدىرۇ ماڭىزدى ئىسۇز سويلەپ، ئبىر قىدىرۇ ماڭىزدى نۇسقاۋ بەردى، شينجياڭ قىزمەتىنە ستراتەگيالىق جانە جالپى جاعدايلىق تۇرعدان ئۇڭلىپ، جوسپارلاپ، ورنالاسترىپ، قوعام ورنىقتىلعى مەن بايانداى تىنىشتىق باس نىساناسىن تۇراقتاندىرىپ، جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى جونگە سالۋ جالپى جوباسىن بايىتتى جانە دامىتتى، شينجياڭ قىزمەتىن ونان ارى جاقسى ىستەۋدەگى العا باسۋ بەتالىسىن كورسەتىپ، ئتۇبىرلى بويسۇنۇ ولشەمىن ازىرلەدى.

70 جىلدان بەرى، جۇڭگو كومموۋنيستىك پارتياسى باستان - اياق ئار ۇلت حالقىنىڭ ئتۇبىرلى مۇددەسىن ويداعىداي قورعاۋدى، ويداعىداي جۇزەگە اسىرۇدى، ويداعىداي دامىتۇدى شينجياڭ قىزمەتىنىڭ شعار ئتۇينى جانە تابان تىرەر تياناعى ەتۇگە تاباندى بولىپ، بۇكىل ىنتا - پەيىلمەن ئار ۇلت حالقىن باقىتقا كەنەلتىپ، ئاربىر كەلەلى تاريحي كەزەڭدەردە جانە ماڭىزدى تاريحي شەشۇشى ساتتەردە، ئبىر قىدىرۇ ستراتەگيالىق شەشىم - ورنالاسترۇلار جاسىپ، تيانشاننىڭ تۇستىگى مەن تەرىستىگىنىڭ تاريحي سياتتى شارىقتاۋىن ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتتى.

شينجياڭنىڭ بەيىت ازات بولۋى قاراڭعى، مەشەۋ كونە ئتۇزىمدى تۇبەگەيلى جويىپ، مەيلىنشە ەزگىگە ۇشىراعان ئار ۇلت حالقىن مەملەكەتتىڭ ناعىز قوجايىنىنا اينالدىردى. 1955 - جىلى 10 - ايدىك 1 - كۇنى شينجياڭ ۇيعۇر اۋتونوميالى رايونى قۇرىلدى، ئار ۇلت حالقىنىڭ قوجايىندىق ۇقعى تولىق قامتاماسىزدانىدىرىلدى. سودان بەرى قات - قابات قىينشىلىقتار مەن كەدەرگىلەرگە تولى جارتى عاسىردان استام كەزەڭدە، تەرەزەسى تەڭ، ىنتىماقتى، قارايلاسمدى، جاراسمدى سوتسيالىستىك ۇلت قاتىناسى باستان - اياق شينجياڭنىڭ داموۋندا- عى، العا باسۋىنداعى مەعىم ىرگە تاسقا اينالدى.

1978 - جىلى پارتيا 11 - كەزەكتى ورتالىق كوميتەتىنىڭ ۇشىنشى جالپى ئماجلىسى ەكونوميكالىق قۇرىلىستى وزەك ەتىپ، رەفورما جاساۋدى، ەسىك اشۋدى جۇرگىزۋدى بەلگىلەدى. شينجياڭ ۇلى وتانىنىڭ العا باسۋ قادامىنا ئجىتى ىلەسپ، تاسىلەندىرىلعان ۇلى تولقىندا ەكپىندەي العا ىلگەرىلەدى. عاسىرلار توعىسىندىعى مەملەكەتتىڭ باتىس بولىگىنداعى ۇلى ستراتەگيالىق وسىناۋ توپىراقتىڭ تاعدىرىن جۇڭگونىڭ رەفورما جاساۋ، ەسىك اشۋ باسىمەن ونان ارى تەز بايلانىستىرىپ، جۇڭگونىڭ باتىس بولىگىندەگى "وپيات"تى بىردەن باتىسقا ەسىك اشۋدىڭ الدىڭعى شەبىنە اينالدىردى.

ومىرلىك جوسپاردى جاساماعان ادام ساتتىك جوسپاردى دا جاساي المايدى؛ جالپى اۋقىمدى جوسپارلاماعان ادام ئبىر سالانى دا جوسپارلاي المايدى. پارتيا 18 - قۇرىلتايىنان بەرى، شي جينپيڭ جولداستى ۇيىتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتى جۇڭحۋا ۇلتى ۇلى گۇلدەنۋىنىڭ تاريحي بيىگىندە تۇرىپ شينجياڭ قىزمەتىن ىلگەرىلەتىپ، ئبىر قىدىرۇ ئتيمدى ساياساتتار مەن شارالار شعارىپ، بۇكىل پارتيانىڭ، بۇكىل ەلدىڭ كۇش - قۇاتىن جۇمىلدىرىپ، شينجياڭنىڭ ورنىقتىلعىنىڭ، داموۋدىنىڭ قورعانى بولدى.

باس شۇجي شي جينپيڭ العا قويعان "ئبىر بەلدەۋ، ئبىر جول" باستاماسى ئتىپتى دە شينجياڭعا ىلۋدە ئبىر كەزدەسەتىن تاريحي وراي اكەلىپ، شينجياڭنىڭ ئوز داموۋىن مەملەكەتتىڭ رەفورما جاساۋ، ەسىك اشۋ جالپى جاعدايىمەن تەرەڭ توعىستىرۋىن ىلگەرىلەتتى. جىبەك جولى ەكونوميكالىق بەلدەۋى وزەكتى رايونىنىڭ داڭق - مارتەبەسىن ارقالاعان جۇڭگونىڭ شينجياڭى دۇنيە ئجۇزى ساحناسىندا قۇلاشىن كەڭ جايىپ، سەنىمەن بيگە باستى.

كۇرەسكە تولى 70 جىلدا شينجياڭ نىق قادامەمەن ەكپىندەي العا باستى. بۇل سەنىم مەن بايىپتىلىق پارتيانىڭ نۇر شۇعىلالى شاراپاتىنان كەلگەن، سوندداي - اق وتانىنىڭ ۇلى شاڭىراعىنىڭ مەيىرىمدى قامقورلىعىنان ايرىلا المايدى. وتكەن عاسىردىڭ 50 -، 60 - جىلدارىندا توپ - توپ جالىندى جاس "ئبزدىڭ شينجياڭ جاقسى جەر" ئانىن شرقاي چاڭجياڭنىڭ وڭتۇستىگى مەن سولتۇستىگىنەن تيانشاننىڭ ەتەگىنە جىنالىپ، شينجياڭنىڭ سوتسيالىستىك قۇرىلىسىنىڭ ارىندى كۇشىنە اينالدى، ولار شينجياڭدى قىزۋ ئسۇيدى، شينجياڭعا تامىر تارتتى، جاستىق ورالدارىنىڭ الاۋلى شاعىن وسناۋ دۇماندى توپىراققا ارنادى. 1997 - جىلدان بەرى، شينجياڭعا كومەكتەسۋگە توپ - توبىمەن كادر - دارىندى كەلىپ، اقىل - پاراساتتارى مەن ماڭداي تەرلەرىن شينجياڭنىڭ بايتاق دالاسىنا توكتى، سوندداي - اق "ماڭگى شينجياڭدىق بولۋعا پەيىلمىز" دەيتىن شىن سۇيىسپەنشىلىگىن ئار ۇلت حالقىنا ارنادى.

سيفرلار ئۇنسىز تۇرعانمەن، ەڭ قۇاتتى يلاندىرۇ كۇشىنە يە. 70 جىلدان بەرى، ورتالىق قازىنانىڭ شينجياڭعا بەرگەن جاردەماقىسى جالپى 2 تريللىيون 350 ميلليارد يۇانعا جەتتى، 2018 - جىلدىڭ وزىندە 302 ميلليارد 200 ميلليون يۇان بولدى. 2010 - جىلدان بەرى، بۇكىل ەلدەگى 19 ولكە، قالا شينجياڭعا باعىتتامالى كومەكتەسپ، جالپى 103 ميلليارد 500 ميلليون يۇان كومەك قارجى ئبولدى، ەنگىزىلگەن سەلبەستىك قارجىسى ئبىر تريللىيون 800 ميلليارد يۇانعا تايادى.

كوكتەم شۇعاى بايتاق دالاعا ئۇمىت سەپتى، بار تىرشىلىك گۇلدەنىپ - كورىكەيدى. 70 جىلدان كەيىن، كەدەي، ئالسىز، كىرىپتارلىق كۇيدەگى شينجياڭدى تاريحتىڭ ارشىندى قادامى ارتقا تاستاعانىنان كەيىن، تىرشىلىك تىنىسى تاسقىندىعان شينجياڭ دۇنيە ئجۇزىنىڭ نازارىن بارعان سايىن اۋدارعان ساتتە، تيانشاننىڭ تۇستىگى مەن تەرىستىگىندەگى ئار ۇلت ۇلاندارى "ئان - كۇينه بار ۇلتتىڭ يۇيتيان سازى قوسقان ئۇن" اۋەنىن ئتىپتى زور داۋىسپەن اسقاقتاتا شرقاي ئتۇسۇى كەرەك. بۇل العىس ايتۇدىڭ ئۇنى، ونان دا ماڭىزدىسى، ەكپىندەي ۇمتىلۇدىڭ ۇندەۋى.

(3)

2019 - جىل، التىن كۇز، الۋان ساۋلە ساعىمداي ويناپ، مىڭ بوياۋلى تاقىرىپتىق شىراق سالتاناتى ئۇرىمجى كەشىن ايرىقشا الاۋلاندىرىپ جىبەردى. جالتىلداعان اعاشتار، جارقىراعان جاپىراقتار ئتۇن اسپاننىڭ تۇڭلىگىن ئتۇرىپ، قوعامى ورنىقتى، قوي ۇستىنە بوزتورعاي جۇمىرتقالاعان كوركەم شينجياڭدى نۇرعا بولەپ تۇردى.

مىنە وسىنداي ادەمى كەشكى كورىنىسپەن قوسا شينجياڭنىڭ دۇمانىن اسىرعان قالىڭ ادام دا كىسىگە وزگەشە ئبىر قۇانىش سىيلادى. 2018 - جىلى شينجياڭ مل ئىشى - سىرتىنان 150 ميلليوننان استام ساياحاتشى (رەت) قابىلداسا، بۇل كورسەتكىش 2019 - جىلى 200 ميلليون ادامنان (رەت) اسادى دەپ مولشەرلەنۇدە. شار تاراپتان كەلگەن قوناقتار مەن دوستار ناقتى ارەكەتتەرىمەن شينجياڭنىڭ جاراسىمدىلىعىنا، ورنىقتىلىعىنا القاۋ ايتۇدا!

داموۋ جاراسىمدىلىقتى، ورنىقتىلىقتى قاجەت ەتەدى، حالىق باقىت پەن تىنىشتىققا مۇقتاج. ورنىقتىلىق — ەڭ ۇلكەن حالىق تۇرمىسى. جاڭا جۇڭگو قۇرىلعان 70 جىلدان بەرى، تيانشاننىڭ تۇستىگى مەن تەرىستىگىندە وراسان زور وزگەرىس تۇىلىپ، بۇقارانىڭ تۇرمىس ورەسى بۇرىن بولماعان دەڭگەيدە جوعارىلادى. تاريح مىنانى تالاسسىز دالەلدەدى: شينجياڭدا تەڭ قوعام ورنىقتى بولسا عانا، حالىق تىلەگىن ەڭ جوعارى شەكتە جۇمىلدىرۇعا، ئتۇرلى ىستەردىڭ ئساتتى داموۋى ئۇشىن بەرىك نەگىز قالاۋعا بولادى، ئار ۇلت بۇقاراسى دا تىنىش ئومىر، شات - شادىمان تىرشىلىك كەشىپ، باقىتتى ئومىردىڭ ئلاززاتىن كورە الادى. قوعام ورنىقتىلىعى سندى ئتۇبىرلى العى شارتتان ايرىلسا، باسقانىڭ ئبارى قاينارسىز سۇ، تامىرسىز اعاشقا اينالادى.

ەجەلدەن شەكارا ئوڭىر ورنىقتى بولسا، مەملەكەت تىنىش بولعان؛ شەكارا ئوڭىر بىلىقسا، مەملەكەتتىڭ تىنىش بولۋى قيىن. تاريحتىڭ سالقار كوشىندە شينجياڭ سىرتقى حاۋىپكە توتەپ بەرەتىن 10 مىڭ شاقىرىمدىق شەكارا بەكىنىسى، ئار پاتشالىقتار تەررىتوريا سىنىڭ كەڭەيۋ - تارايۋىنىڭ شەشۇشى اۋماعى، جاڭا جۇڭگونىڭ مەملەكەتتى قورعايتىن قۇاتتى ارتقى شەبى بولىپ كەلدى. جاڭا جاعدايدا، شينجياڭنىڭ ورنىقتىلىعى بۇكىل مەملەكەتتىڭ رەفورما جاساۋ، داموۋ، ورنىقتىلىق كەلەلى جاعدايىنا ساياتىن، وتان تۇتاستىعىنا، ۇلتتار ىنتىماعىنا، مەملەكەت حاۋىپسىزدىگىنە ساياتىن، "قوس 100 جىلدىق" كۇرەس نىساناسى مەن جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋىن جۇزەگە اسىرۇعا ساياتىن ئىس بولىپ وتىر. ئدال وسى سەبەپتى ورتالقتىڭ شينجياڭ قىزمەتى جونىندەگى 2 - رەتكى اڭگىمە ئماجلىسى "قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايانداى تىنىشتىق — شينجياڭ قىزمەتىنىڭ باس نىساناسى" دەپ تۇراقتاندىردى.

باستى قايشىلىقتى مەتى ۇستاعاندا عانا، جالپى جاعدايدا ىرىقتىلىققا قول جەتكىزۋگە بولادى. قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايانداى تىنىشتىق باس نىساناسى — شينجياڭ قىزمەتىنىڭ "تامىرى" جانە "جانى"، ول بۇكىل پارتيانىڭ، بۇكىل ەلدىڭ جوعارىدان تومەنگە دەيىن جاڭا جاعدايداعى شينجياڭ قىزمەتى جونىندەگى وي جەلىسى مەن تانىمىن ونان ارى ايقىندادى جانە بىرلىككە كەلتىردى.

باس نىسانا — ارقاۋ، ارقاۋ ۇستالسا بارلىق ئىس وڭالادى. ورتالقتىڭ شينجياڭ قىزمەتى جونىندەگى 2 - رەتكى اڭگىمە ماجلىسىنەن بەرى، اۋتونوميالى رايوندىق پارتكوم مەن ۇكىمەت بۇكىل شينجياڭداعى ئار ۇلت كادر - جۇرتشىلىعىن ىنتىماقتاستىرىپ، باستاپ، باس نىسانا تۇرىن بيىك جەلبىرەتىپ، باس نىساناننى ارقاۋ ەتە وتىرىپ شينجياڭنىڭ بارلىق قىزمەتىن جوسپارلاپ، ىلگەرىلەتىپ، ورنىقتىلىقتى قورعاۋدى بارلىعىن باسپ تۇىسەتىن ساياسي مىندەت ەتۋگە، تايشان تاۋىنان دا ماڭىزدى ساياسي جاۋاپكەرشىلىك ەتۋگە تاباندى بولىپ، جالپىلىق شارا قولدانىپ، شەشۇشى ئتۇيىندى مەتى يگەرىپ، ماڭىزدى ئتۇيىندى كورنەكتىلەندىرىپ، ئتۇرلى قىزمەتتەردى تىڭعىلىقتى بىستەدى؛ قاتاڭ سوققى بەرۇ ارناۋلى كۇرەسىن ۇزدىكسىز ورىستەتىپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇدىڭ، ورنىقتىلىقتى قورعاۋدىڭ "كەشەندى شارالارىن" ويداعىداي اتقارىپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇدىڭ، ورنىقتىلىقتى قورعاۋدىڭ قۇرىش قورعانىن سوقتى؛ ئبىر جاعنان، زاڭ بويىنشا زورلىقتى كۇش لاڭكەستىك ەلەمەنتتەرگە سوققى بەرىپ، ەندى ئبىر جاعنان، حالىق تىلەگىنە ەڭ جوعارى شەكتە قول جەتكىزىپ جانە ونى ۇيىستىرىپ، قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايانداى تىنىشتىقتى جۇزەگە اسىرۇدىڭ قۇاتتى كۇشىن توپتادى.

بوران - شاشىندا تىزە قوسپ، بىلەك بىرىكتىرگەندەر كورىكەيۋگە بەت الادى، جوعارى مەن تومەن ئبىر نىيەتكە جۇمىلعاندار جەڭىسكە جەتە الادى. ئبىر نىيەتپەن ىنتىماقتاسقان قاجىرلى قۇلشىنستان لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇ، ورنىقتىلىقتى قورعاۋ كۇرەسى مول جەمىس بەردى. قازىرگى تاڭدا، شينجياڭنىڭ كەلەلى جاعدايى ۇزدىكسىز ورنىقتى بولىپ، جاعدايى ۇزدىكسىز جاقسارىپ، قالا، اۋىل قوعامى تىنىش بولىپ، باس نىسانانى جۇزەگە اسىرۇ نەگىزى ونان ارى بەكەمدەلە تۇسۇدە. ورنىقتى قوعامدىق ورتا ەكونوميكانىڭ داموۋىنا ەڭ ماڭىزدى شارت، ەڭ پارەمەندى قولداۋ ۇسىندى، مۇنان دا ماڭىزدىسى، شينجياڭنىڭ بايانداى تىنىشتىعىنا نقىال جاسايتىن تەرەڭ قاتپارلى ماسەلەلەردى تۇبەگەيلى شەشۇ ئۇشىن ۇاقىت ۇتىپ، ىرىقتىلىققا قول جەتكىزدى.

شينجياڭنىڭ كۇز مەزگىلى، تاۋ - وزەندەر تورعىندداي قۇلپىرىپ، بايتاق دالا التىنداي جارقىرايدى. شينجياڭنىڭ بەيىت ازات بولعاندىعىنىڭ 70 جىلدىعى مەن جاڭا جۇڭگو قۇرىلعاندىعىنىڭ 70 جىلدىعى سندى مەرەيلى كۇندەر ارت - ارتىنان جەتىپ كەلدى، "ئان - كۇينه بار ۇلتتىڭ يۇيتيان سازى قوسقان ئۇن" اۋەنى تاعى ئبىر مارتە كوتەرىلگەن كەزدە، تيانشان ۇلاندارىنىڭ مەملەكەتتىڭ تۇتاستىعى، ۇلتتار ىنتىماعى، قوعام ورنىقتىلىعى جونىندەگى تۇسىنىگى مەن اسەرى، ئسوزسىز، اناعۇرلىم تەرەڭدەي تۇسەدى.

(4)

رەفورما، داموۋ، ورنىقتىلىق ئۇش نۇكتە تۇتاسىپ، بەرىك ئۇشبۇرىشتى تاعان قۇرايدى. مۇنىڭ ىشىندە ورنىقتىلىق رەفورما مەن داموۋدىڭ بەرىك تۇسپاسى. وسى تاريحي ۇلى لۇگيكانى يگەرگەندە عانا، شينجياڭنىڭ قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايانداى تىنىشتىعىن اناعۇرلىم ويداعىداي جۇزەگە اسىرۇعا بولادى.

كەدەي، مەشەۋ بەت - بەينەنى وزگەرتىپ، تاماشا، باقىتتى ئومىر وتكىزۋ — شينجياڭداعى ئار ۇلت حالقىنىڭ مىڭداعان جىلدارداعى بەرگى ەڭ قاراپايىم تىلەگى، سوندداي - اق "جۇڭگو حالقىن باقىتقا كەنەلتۋ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ گۇلدەنۋىن جۇزەگە اسىرۇ"دان جازبايتىن جۇڭگو كومموۋنيستەرىنىڭ اينماس تالپىنىسى بولىپ كەلەدى.

"اۋىر ونەركاسىپ" ات تاعالاۋ، "جەڭىل ونەركاسىپ" ماقتا ئتۇتۋ، "3 - كاسىپ" كاۋاپ قاقتاۋ ەدى، ئبىر قوراپ سىرتقىعا 2 جىڭ قوي ئجۇنىن ايرباستاۋعا بولاتىن... بۇل ەندى عانا ازات بولعان شينجياڭنىڭ وندىرگىش كۇشى داموۋ دەڭگەيىنىڭ شىنايى كەلبەتى ەدى. وسىنداي بىرىنشىدەن كەدەي، ەكىنشىدەن اق نەگىزدە، نە ئبىر قيىندىقتاردى ەڭسەرە وتىرىپ سوندىان جول سالۋعا اسپانمەن ايقاسىپ، جەرمەن تىرەسەتىن جىگەر، قايتپاس ەرىك، ونان دا ماڭىزدىسى، دەن قويا ىستەيتىن، قان توگىپ، قۇربان بەرۇدەن قورىقپايتىن جان كەشتىلىك كەرەك. 70 جىلدان بەرى، ئدال وسىنداي رۇح پەن جىگەر بولعاندىقتان، جۇڭگو كومموۋنيستىك پارتياسى شينجياڭداعى ئار ۇلت كادر - جۇرتشىلىعىن باستاپ، نىقىلىم زامانىنان بەرگى يەن دالادا ەرشىمدى دە اسىم داموۋ داستانىن جازدى.

"ساحارادا كۇز جەلى ازىناپ تۇر، جەڭىس جىرىن شىرقاپ كىردىك شينجياڭعا" دەپ اندەتكەن 100 مىڭنان استام ئرى قوسىن "جارلىق شاشتق اي مەن كۇنگە جاڭا الەم اش دەپ ناق" دەيتىن توڭكەرىستىك ۇمىتكەرلىك رۇحپەن اسكەري تىك يگەرۇدىڭ العاشقى سوقاسىن ۇشى - قيىرى كورىنبەس قۇبا تۇزگە شاشىندى؛ "قۇبا تۇزدەن باۋ - باقشا سالامىز" دەگەن اسقان انىمەن وكتابىر تراكتور زاۋودى، 1 - اۋگۇست بولات - تەمىر زاۋودى، 1 - يۇل ماقتا توقىما زاۋودى سياقتى ئرى زاۋودتار ىركەس - تىركەس ومىرگە كەلدى؛ ئۇرىمجى، شىحزى، قاراماىلى سياقتى قالالار كۇن سايىن وزگەرىپ، اي سايىن جاڭارعان داموۋمەن، وزگەرىسپەن شۇۇرات دالادا جارقىراعان مەرۋەرتكە اينالدى... مىڭ جىلدار جىم - جىلاس جاتقان شينجياڭ ارشىندى قادامەمەن سوتسيالىزمنىڭ داڭعىل جولىنا ئتۇستى.

پارتيا 11 - كەزەكتى ورتالىق كوميتەتىنىڭ ئۇشىنشى جالپى ماجلىسىنەن بەرى، اسىرەسە، پارتيا 18 - قۇرىلتايىنان بەرى، رەفورما جاساۋدىڭ، ەسىك اشۋدىڭ شىعىس جەلىندە شينجياڭ ۇشقان قۇستاي زىمىراعان "فۇشىك" اتتى پويەزدەي كۇش سالا العا ۇمتىلۋ بارىسىندا تالاي - تالاي شۇعىلالى كوكتەمدى قارسى الىپ، شوگەلدىكپەن ىستەۋ، ناقتى ئىس ىستەۋ بارىسىندا تالاي - تالاي كەرەمەت جاۋاپتاردى ورىندادى.

بۇل جاۋاپتار اسقان اۋەنمەن، نۇرلى شۇعىلاسىمەن كوزگە ئتۇستى. جۇندۇك ەكونوميكالىق - تەحنيكالىق اشۋ رايونىندا ەرەكشە ترانسفورماتور سەرىكتەستىگى زەرتتەپ جاساعان دۇنيە جۇزىندەگى تۇڭعىش 1100± كيلوۋولتتىق ەرەكشە جوعارى كەرنەۋلى تۇراقتى توكتى اينمالى توككە اينالدىرۇ ترانسفورماتورى باتىس بولكىتىڭ مول بايلىعىن ەلەكتر قۇاتىنا اينالدىرىپ شىكى ولكەلەرگە جەتكىزۋدە؛ شينجياڭ ئوندىرىس - قۇرىلىس بيىگىنە ۇانىنىڭ تىڭ يگەرۇ رايونىنداعى شەتسز - شەكسز ماقتالى القاپتا ماقتا جيناۋشى ماشينالار ئوز ونەرىن كورسەتىپ، ماقتا جيناۋ، تايلاۋ، تاسۇ ئبىر تۇلعالانعان جۇمىستى ورىنداۋدا؛ قورعاس شەكارا وتكەلىندە جۇڭگو - ەۋروپا كەزەكشى پويەزدەرى ارقىراي زىمىراپ، ازيا - ەۋروپا قۇرىلعىندا جۇيتكۇدە... بۇگىنگى شينجياڭ دالاسىندا "بارلىق جەردە جالىنداعان جاسامپازدىق، بارلىق جەردە كۇن سايىن وزگەرۇ، اي سايىن جاڭارۇ" جارىقتا شعىپ، جاڭا داموۋ ۇستانىمى تەرەڭ تامىر تارتىپ جوعارى ساپالى داموۋ ەرەكشەلىگى اناعۇرلىم ايقىندالىپ، جىبەك جولى ەكونوميكالىق بەلدەۋىنىڭ وزەكتى رايون قۇرىلىسى جەدەل ىلگەرىلەپ، نەگىزدىك قۇرىلعى قۇرىلىسى قارىشتاپ دامىپ، قالا مەن اۋىلدىڭ بەت - بەينەسى مۇلدە جاڭارۋدا. "جوعارى جىلدامدىقتى پويەز ئداۋىرى "نىڭ، "مەترو ئداۋىرى"نىڭ كەلىپ جەتۋىنە مەڭزەس، "شينجياڭ ئشىن اينالدىرا تۇتاستىرعان، شينجياڭعا كىرىپ - شىعۇدى تەزدەتكەن" ستەرەولدى قاتناس جۇيەسى جەدەل قالىپتاسىپ، "سوناۋ السى اۋىل"دار ەندىگارى السى بولۋدان قالدى.

بۇل جاۋاپ حالىق ئۇشىن ىستەۋدى نەگىز ەتىپ، ەرەكشە جىلۋ سيلادى. بىردە - ئبىر ادامى جۇمىستانباعان وتباسىلارىنان كەمىندە ئبىر ادامدى يكەمدى جۇمىسقا ورنالاستىرۋ، جالپى حالقتىڭ دەنساۋلىعىن تەكسەرۋ ۇزدىكسىز ىلگەرىلەپ، اۋىل - قىستاقتا مەكتەپكە دەيىنگى 3 جىلدىق تەگىن وقىتۋ اتقارىلىپ، سالماقتى ناۋقاس قامىسزداندىرۋ ئتۇزىمى ورناتىلىپ، قالا مەن اۋىل تۇرعىندارىنىڭ ەڭ تومەنگى تۇرمىسى قامتاماسىز ەتىلۋگە تيىستىلەرى دەرلىكتەي قامتاماسىز ەتىلىپ، بيىك ئۇستىرت، سۇڭق، شەت، شالعاي، تاۋلى وڭىرلەردەگى ەگىنشى - مالشىلار ەلەكتر، قۇبىر سۇى بولماعان، قاتناس تۇيىقتالعان تاريحتى ياۋاتاتتى... اۋتونوميالى رايوندىق پارتكوم مەن ۇكەمەت حالقتى وزەك ەتكەن داموۋ يدەياسىنا تاباندى بولىپ، حالىق بۇقاراسىنىڭ كۇن سايىن ارتقان تاماشا تۇرمىس قاجەتىمەن تىعىز بىرلەستىرىپ، جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام ورناتۇدىڭ ولقىلقتارى مەن ئالسز تۇستارىن كوزدەي وتىرىپ، حالىق تۇرمىسىنداعى "ۇساق ىستەر"دى ويداعىداي ىستەپ، حالىق تىلەگىنە سايات "ئرى ىستەر"دەن قامال الىپ، حالىق تۇرمىسىمەن تىعىز جاناستىرا وتىرىپ داموۋدى ىلگەرىلەتىپ، كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۋدىڭ شەشۇشى شايقاسىنىڭ شەشۇشى جەڭىسى ئۇشىن قۇلشىنىپ، اشىق اسپاندى، تۇنىق سۇدى، تازا توپىراقتى قورعاۋ شايقاسىن باتىل تۇردە جەڭىسپەن جۇرگىزىپ، جۇمىستاندىرۇ، وقۇ - اعارتۇ، ەمدەۋ سياقتى حالىقتا ئتىمدى ينجەنەريالاردى ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتىپ، الەۋمەتتىك مەجە ەسىپ شىعىسىنىڭ %70ىنەن استامىن ۇدايى كوپ جىل حالىق تۇرمىسىن قامتاماسىز ەتۋگە جانە جاقسارتۋعا جۇمساپ، داموۋدى شىنايى تۇردە حالىق تۇرمىسىن جاقسارتۋدا تياناقتاندىردى، جەرگىلىكتى ورىنعا پايدا جەتكىزۋدە تياناقتاندىردى، ىنتىماقتى بەكەمدەۋدە تياناقتاندىردى.

جاڭا جۇڭگو قۇرىلعان 70 جىلدا شينجياڭ ەكونوميكاسىنىڭ جالپى مولشەرى 1952 - جىلعى 791 ميلليون يۇاننان 2018 - جىلعى ئبىر تريللىيون 200 ميلليارد يۇانعا ئوستى؛ جان باسىندىق ئوندىرىستىڭ جالپى قۇنى 1952 - جىلعى 166 يۇاننان 2018 - جىلعى 49 مىڭ يۇانعا جوعارىلادى... شاپشاڭ ورلەگەن ستەرەلكالار شينجياڭنىڭ ەكونوميكالىق، قوعامدىق داموۋندا قول جەتكەن تاريحي جەتىستىكتەردى كورسەتۋدە.

"ەگەر جىبەك جولى ەكونوميكالىق بەلدەۋى قۇرىلسا، شينجياڭ گۇلدەنگەن ورتالىققا اينالۋى مۇمكىن". باس شۇجي شي جينپيڭ كورىكتى شينجياڭ ئۇشىن جارقىن بولاشاق كەسكىندەدى.

"ئان - كۇينه بار ۇلتتىڭ يۇيتيان سازى قوسقان ئۇن". سانسىز قايىق جارىسا جەلكەن كوتەرىپ، نە ئبىر كەمەلەر جول تالاسقان جاڭا داۋىردە شينجياڭنىڭ وزىنە ئتان كەرەمەت تاراۋدى ايشقىتى تۇردە جازىپ شعاتىندىعى ئسوزسىز.

(5)

«شينجياڭعا قاتىستى ئبرقانشا تاريحي ماسەلە»

اق تىستى كتابىندا بىلاي دەلىنگەن: قازىر شينجياڭدا 56 ۇلت بار، جۇڭگوداعى ۇلت قۇرامى ەڭ تولىق ولكە دارەجەلى اكىمشىلىك رايوننىڭ ئبرى.

تيانشاننىڭ تۇستىگى مەن تەرىستىگىنەن 56 ۇلتتىڭ بەينەسىن تابا الۋ قانشاما ماقتانىشتى ئىس دەسەڭىزشى! ونىڭ اراسىنان "ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ بەرەكەلى شاڭىراعى" سندى مەيىرگە تولى پاراقتى كورە الامىز. بۇل بۇگىنگى شينجياڭداعى ئار ۇلت حالقىنىڭ ۇلى ىنتىماعىنىڭ شىنايى بەينەسى.